

Siyasette Kadın Temsili Açısından 30 Mart 2014 Yerel Seçimi Sonuçlarının Çanakkale İli Örneğinde Değerlendirilmesi

Şeniz ANBARLI BOZATAY*
Salih Ziya KUTLU**

Özet

Türkiye’de kadın haklarının evrensel standartlara ulaştırılması çabaları, siyasette kadın temsili açısından düşünüldüğünde, toplumsal cinsiyet farklılıklarının yol açtığı eşitsizliği giderememektedir. Kadınların siyasette temsili konusundaki sınırlılıklar, cinsiyet hiyerarşilerinin farklı görünümlerinden yalnızca birisidir. Kadın kotası ve pozitif ayrımcılık gibi söylemlere rağmen, kadınlar hala yeterli düzeyde temsil edilememektedir. Çalışmada bu tezi doğrulamak amacıyla, 30 Mart 2014 Yerel Seçimi sonuçları Çanakkale örneğinde değerlendirilmektedir.

Çalışmanın sorunsalının sınanması amacıyla, Çanakkale 30 Mart 2014 Yerel Seçimi sonuçları ve aday listeleri tablolar halinde değerlendirilmeye tabi tutulmuş, Merkez ve ilçe belediyeler açısından, belediye başkanlığı adaylığı, il genel meclis üyeliği adaylığı ve belediye meclis üyeliği adaylıklarında kadınların hangi oranlarda temsil edildiği incelenmiştir. Her üç adaylık grubu için siyasi partilerin gösterdiği kadın aday sayıları ve kazanan kadın aday sayıları da çalışmaya dâhil edilmiştir. Çanakkale örneğinde, Merkez ve ilçe belediyelerinde belediye başkanlığı ve il genel meclisi üyeliğinde kadınların temsil şansı elde edememiş olması, temsil konusundaki “yokluk durumu” tezini doğrulamaktadır. Çanakkale açısından seçim sonuçları, kadın adayların yerel siyasetteki varlığının sembolik bir değer taşıdığı izlenimi vermekte olup, bu durumun Türkiye genelindeki sonuçlarla da örtüştüğü söylenebilir. Gerek akademik çevre gerekse kamu yönetiminde, yerel siyasette kadın temsiline ait sorunların toplumsal cinsiyet odaklı bir yaklaşımla aşılması önerilmektedir.

Anahtar Kelimeler: Çanakkale, Toplumsal cinsiyet, kadın temsili, yerel seçimler

* Doç. Dr., Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi Biga İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi, Kamu Yönetimi Bölümü, sanbarli@comu.edu.tr

** Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi Kamu Yönetimi Anabilim Dalı Doktora Öğrencisi, salihziyakutu@hotmai.com

The Evaluation of March 30 (2014) Local Election Results in Terms of Women's Representation in Politics: the Case of Çanakkale

Abstract

The efforts to reach universal standards in women's rights in Turkey, in consideration of women's representation in politics, cannot resolve the inequities which gender difference causes. The limitations on the representation of women in politics are just one of the different manifestations of gender hierarchy. Despite the rhetoric such as quotas and positive discrimination of women, women are still not in adequate representation. In this study, in order to verify this hypothesis, March 30 (2014) Local Election results are evaluated in terms of the case of Çanakkale.

In order to test the problematic of the study, Çanakkale 30 March (2014) local election results and the list of candidates were analyzed and described in tables, and at which rate women are represented has been studied in terms of mayoral nomination, provincial council nomination and municipal council nomination. For all three nomination groups, the number of female candidates of political parties and the winning female candidates were also included in the study. In the case of Çanakkale, the fact that the women could not get a chance to be represented in central and district municipalities and provinces in the mayoral council member confirms the "absence status" thesis in representation. In terms of the election results in Çanakkale the presence of women candidates in local politics gives the impression of a symbolic value and this situation can be stated to coincide with the results across Turkey. Both in academic environment and public administration, the issue of women's representation in local politics is proposed to overcome through gender-focused approach.

Keywords: *Çanakkale, gender, women's representation, the local elections*

Giriş

Kadınların eğitim ve bilinçlenme düzeylerinde artış, ekonomik hayattaki görünürlüğünü arttırıcı bir faktör olarak karşımıza çıkmaktadır. Bugün ekonomik kalkınma ve gelişmişlik düzeyinin belirlenmesinde kadınların ekonomik ve toplumsal hayattaki rolü önemli görülmekte, sivil toplum kuruluşları ve devlet tarafından desteklenen projelerle kadınların konumlarının geliştirilmesi teşvik edilmektedir. Ancak tüm bu çalışmalara rağmen, kadınların siyasal alandaki görünürlükleri çeşitli engellerle karşılaşmaktadır.

Bir erkek uğraşı olarak kurgulanan siyaset, cinsiyet bazında farklı değişkenlerin şekillendirdiği bir alandır. Gerek genel gerekse yerel seçimlerde kadın adayların sayı-

sındaki dikkate değer azlık ya da seçilmesi mümkün olmayan sıralardan aday gösterilmeleri, “kadın adayların da var olduğu”na ilişkin sembolik bir anlamdan öte değer taşımamaktadır. Nitekim çalışmada Çanakkale örneğinde değerlendirilecek sonuçlar itibarıyla, 30 Mart 2014 Yerel Seçimlerinde de kadın adayların belediye başkanlığı, il genel meclisi ve belediye meclisi adaylıkları ve kazanma oranlarında sembolik kalma özelliği tekrarlanmakta, kadınların yerel siyasetteki “yokluk durumu” vurgulanmaktadır.

Çalışma, iki ana bölüm üzerine inşa edilmiştir. İlk bölümde, kadınların siyasal temsilini açıklamada başvuru; toplumsal cinsiyet eşitsizliği, Türkiye’de kadın temsilinin kısa tarihçesi, yerel siyasette kadın temsiline ilişkin sorunlar ve kadınların yerel siyasete katılımını arttıracak araçlar tartışılmıştır. Bölümün temel kaynaklarını, akademik tartışmalar ve istatistikî bilgiler oluşturmaktadır.

Çalışmanın ikinci bölümü, Çanakkale İlinin 30 Mart 2014 Yerel Seçim sonuçları temelinde değerlendirilmesine ayrılmıştır. Söz konusu değerlendirmede Yüksek Seçim Kurulu’nun 2014 yerel seçimlerine ait verileri dikkate alınmış ve ilk bölümün teorik alt yapısı ile sonuçlar arasında karşılaştırma imkânı doğmuştur. İkinci bölümde asıl olarak, “Türkiye’de kadınların yerel siyasette temsilinin hala yeterli düzeyde var olmadığı tezi” sınanmış ve doğrulanmıştır.

I. Toplumsal Cinsiyet Eşitsizlik Alanı Olarak Siyaset:

Kadınların Yokluk Durumu

İnsanoğlu, davranışların kültürel olarak organize edildiği bir toplum içinde doğar. Bu kültürel organizasyonda cinsiyet rolleri de diğer tüm roller gibi toplum tarafından belirlenir. Rol ve statüler, kadın ya da erkeğin diğerleriyle olan ilişki ve etkileşimini biçimlendirirken, sosyal yapıdaki yerlerinin anlamlarını, amaçlarını da formüle eder. Cinsiyet rolleri, çoğu kez sosyal eşitsizlik için bir kaynak oluşturmaktadır.¹

“Toplumsal cinsiyet, bir inşa süreci olduğuna göre, öğrenilen bir şeydir. Kız çocukları yaşamları boyunca nasıl davranacaklarını, nasıl çalışacaklarını, nasıl giyineceklerini, nasıl eğleneceklerini, nasıl tartışacaklarını ve pek çok nasılla ilgili davranışları başta aile olmak üzere, diğer toplumsallaşma araçları kanalıyla öğrenirler. Toplumsal cinsiyet kadın ve erkeğin o toplumdaki yapabilirliklerini ve sınırluluklarını her aşamada belirlemektedir.”²

Bir toplumda kadın(lık) ve erkek(lik) ile ilgili değerler, toplumda geçerli olan cinsiyet rejimini anlama noktasında önemli ipuçları sunar. Başka bir deyişle, toplumsal cinsiyet algısının toplumsal pratiklerde nasıl yansıdığını anlamayı kolaylaştırır. Aynı

1 James Zanden, W.Vander, *Sociology The Core*, McGraw-Hill, New York 1996, s. 225, 240.

2 Şeniz Anbarlı Bozatat, *Sosyoloji*, Beta Yay., Ankara 2011, s.129.

zamanda bu değerler, cinsiyet ilişkilerinin iktidar hiyerarşisi hakkında da önemli veriler sağlar³. Örneğin bir ülkedeki toplumsal cinsiyet algısını anlayabilmek adına, o ülkenin sineması önemli bir kaynaktır. Yine elbette o ülkenin genel ya da yerel seçim süreçlerinde kadın temsili de, siyasette cinsiyet rolü farklılaşması konusunda önemli oranda fikir verebilecektir.

Denge ve iktidar görüşünden hareket eden yapısal-işlevselciler, düzenin sürekliliğinde cinsiyet rolü farklılaşmasının gerekli olduğunu ileri sürmüşlerdir. Cinsiyet hiyerarşilerini doğuran temel düşünce burada aranmalıdır. Sosyolojik niteliği ve önemi bakımından ailede başlayan cinsiyet rolü farklılaşması, sosyal etkileşimin tüm sistemlerinde var olan temel bir farklılaşma biçiminin örneğini oluşturur⁴.

Gündelik yaşamın farklı kesitlerinde, farklılaşmadan kaynaklanan örnekler çoğaltılabilir. Önemli olan Alkan'ın da isabetle belirttiği üzere, kadınların yerel topluluk içindeki konumları, karşılaştıkları sorunlar, hizmet öncelikleri, yerel nitelikli gereksinimlerinin toplumsal cinsiyetle ilgili özgüllükler taşıdığına ayırdına varmaktır. Temsil sorunu da burada düğümlenmektedir. Zira yerel temsil düzeneği, beldeyi ilgilendiren kararlarda kentlilerin bir tür yetki devri anlamına gelir. Şüphesiz, ulusal seçim düzeneklerinde olduğu gibi, yerel temsil düzeneklerinde seçilme süreci oldukça karmaşık olup, temsilin bir "yansıma" işlevi görmesi uygulamada imkânsızdır. Kaldı ki bugünkü şartlarda siyasal partilerin aday listelerini belirleme stratejileri ise oldukça sorunludur. Ulusal düzeyde olduğu gibi yerel düzeyde de -para, zaman, güçlü kamusal ilişki ağları, eğitim, deneyim gibi- gerekli politik kaynak ve olanaklara sahip olanlar, öncelikle aday gösterilmekte ve seçilmektedir. Bunların neredeyse tamamında kadınların dezavantajlı olduğu açıktır⁵.

Cinsiyet farklılıkları, sınıf ve bölge gibi klasik seçim bölünmeleri kadar dikkate alınmamıştır. Bununla birlikte, ABD dışındaki birçok ülkede kadın seçmenlerin politikadan uzaklaşması araştırıldığında, parti öncelikleri ve seçim tercihinde cinsiyet farklılıklarının minimal düzeyde olduğu görülmüştür.⁶

Günümüzde toplumsal cinsiyet eşitsizliğinin önlenmesine yönelik çabalar, gerek ulusal gerekse küresel düzeydeki politikalarla birlikte ilerlemektedir. Kadın temsili- nin siyasal haklar açısından yaygın tartışma konularından biri haline gelmesi, insan hakları ve demokrasi kavramlarının gelişimiyle paralel bir görünüm arz etmektedir.

3 Şevket Ökten, "Toplumsal Cinsiyet ve İktidar: Güneydoğu Anadolu Bölgesi'nin Toplumsal Cinsiyet Düzeni", *Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 2/8, Yaz 2009, s.304.

4 Türkan Erdoğan, "Toplumsal Sistemin Düzen Sağlayıcı Unsuru Olarak Cinsiyet Rolü Farklılaşması", *Türkiye Sosyal Araştırmalar Dergisi*, Yıl: 12, S. 3, Aralık- 2008, s.125.

5 Ayten Alkan, "Yerel Siyaset Kadınlar Neden Önemli?", http://kasau.ankara.edu.tr/files/2013/03/ayten-h.yerel_siyaset_kadinlar_icin_neden_onemli.pdf (6.6.2014)

6 Ronald Inglehart, Pippa Norris, "The Developmental Theory of the Gender Gap: Women's and Men's Voting Behavior in Global Perspective", *International Political Science Review*, Vol 21, No. 4, 2000, s.443.

BM'nin 20 Aralık 1952 tarihli Kadınların Siyasal Haklarına İlişkin Sözleşmesinde kadınların, hiçbir ayırım gözetmeksizin erkeklerle eşit şartlar altında ulusal yasalar tarafından kurulan ve halk tarafından seçilen tüm kamu organlarına seçilme hakkına sahip olduğu belirtilmektedir. (madde2)⁷ Ancak bu ideale rağmen kadınlar, cinsiyet hiyerarşileri nedeniyle, fırsatları eşit olarak yakalayamamaktadırlar.

Bu bağlamda en önemli adım, siyasal karar alıcılar ve uygulayıcılar düzeyinde toplumsal cinsiyet eşitliği duyarlılığının tüm ana plan ve programlara dâhil edilmesidir. Ülkemizde de “Gender Mainstreaming” stratejisi olarak nitelendirilen bu strateji, 2008-2013 Toplumsal Cinsiyet Eşitliği Ulusal Eylem Planı'na göre şu şekilde ifade edilmektedir⁸;

“Gender Mainstreaming stratejisi, günlük ilişkilerin idaresindeki toplumsal cinsiyet perspektifi ile politik karar alıcıların gerçekleştirdiği etkinlikleri entegre eden politik ve teknik bir süreçtir. Gender mainstreaming, politika süreçlerinin tüm evrelerinde ve tüm düzeylerinde, erkeklerle kadınlar arasındaki eşitlik prensibini dikkate alarak bunu tüm eylem alanlarında uygular. Bu şekilde, gender mainstreaming, strateji ve politika oluşturma sürecinin ayrılmaz bir parçasını oluşturmaktadır. Ayrımcılığa maruz kalan insanların grup olarak dezavantajlı oldukları ve tek ihtiyaçları olan şeyin baskın eğilimlere katılmak için birazcık teşvik edilmek olduğu yönündeki örtülü varsayımın ötesine geçilirse, mainstreaming eşitsizlik yaratan durumların düzeltilmesi için yapılan pozitif eylemlere ek bir aşama teşkil etmektedir. Entegre bir politika aracılığıyla erkeklerle kadınlar arasında daha eşit bir dengenin oluşturulmasına yönelik genel hedefe ulaşabilmek için karar vericilerin politikalarını oluştururken ve uygularken, duruma toplumsal cinsiyet perspektifinden bakmaları gerekmektedir”.

“Gender Mainstreaming”, kısaca kadın ve erkek arasında gücün eşit paylaşımını amaçlayan, erkek ve kadının ekonomik yaşamda eşitliğini vurgulayan ve kadına karşı şiddetin engellenmesini önceleyen bir stratejidir.⁹ Genç, Gender Mainstreaming, kavramının, “toplumsal cinsiyet eşitliği duyarlılığının tüm ana plan ve programlara dâhil edilmesi prensibinin ifadesi olsa da söz konusu kavram yerine “Toplumsal Cinsiyet Odaklı Yaklaşım” ifadesinin kullanımının gerek akademik ve günlük kullanımını kolaylaştırabilmek gerekse Türkçe kullanımını yaygınlaştırabilmek için gerekli olduğu”nu¹⁰ vurgulamaktadır.

7 <http://www.ombudsman.gov.tr/contents/files/18411--Kadinlarin-Siyasal-Haklarina-Iliskin-Sozlesme.pdf> (6.6.2014)

8 Başbakanlık Kadının Statüsü Genel Müdürlüğü, *Toplumsal Cinsiyet Eşitliği Ulusal Eylem Planı 2008-2013*, Ankara 2008, s.15-16.

9 *Gender Mainstreaming Manual*, Stockholm Swedish Government Official Reports, 2007, s.15.

10 Murat Genç, “Toplumsal Cinsiyete Duyarlı Bütçeleme ve Kamu Hizmetlerinde Etkinlik”, *Sayıştay Dergisi*, S.77, Nisan-Haziran 2010, s.36.

Seçim süreçleri, kadınlık ve erkeklik ile ilgili değerlerin, siyasal açıdan iki cinsiyet rolünü nasıl farklılaştığı noktasında örnekler sunmaktadır. Örneğin Brooks, aday davranışının cinsiyet değişkenine nasıl bağlı olduğu konusunda açıklamalar getirmektedir. Yazar, Amerika'da kadın ve erkeğin çatışma merkezli siyasal mesajlara verdikleri tepkilerin farklılığına dikkat çekerken, fiziksel ve ruhsal açıdan farklı dili konuştuklarına vurgu yapmaktadır. Seçim kampanyalarında da erkeklerin kadın adaylara göre daha mobilize olduğu görülür.¹¹ Belirtilen aday davranışlarının ülkemizde de geçerli olduğunun altı çizilmelidir.

Damlapınar ve Balcı tarafından yapılan çalışma ise bir çelişkiyi ifade etmek açısından önemlidir. Aday imajı oluşumunda etkili değişkenleri belirlemeye çalışan Damlapınar ve Balcı'nın çalışmasında, adayların cinsiyetinin aday imajının oluşumundaki belirleyiciliğinin oldukça düşük olması dikkat çekicidir. Adayların dürüstlüğü, yolsuzluklara karşı hassasiyeti, çalışkanlığı, tarafsızlığı, şehrin sorunlarına karşı olan ilgisi ve iş bitirici karaktere sahip olması gibi özelliklerinin seçmenin gözünde daha değerli bir yerinin olduğu görülmektedir.¹² Bu haliyle söz konusu çalışma, seçmen nezdindeki değerlendirmeleri içermektedir.

Siyasette kadınların gerçek bir katılımı ve sorumluluğu, eşit siyasal fırsatlar sayesinde mümkündür. Bunun için de birtakım temel unsurların varlığı gereklidir;¹³

- Eşit fırsat politikalarının sağlanması için kurumsal mekanizmaların varlığı
- Sivil toplum ve kadının siyasal katılımı ile ilgili siyasal gündem
- Kadınların seçim şansları açısından siyasal partilerin çabaları ve seçim sistemlerinin etkileri.

Sonuç itibarıyla, toplumsal cinsiyet eşitsizliği konusunun akademik alanda yoğun bir ilginin odağında olduğu görülmektedir. Kadın çalışmaları ile ilgili bir tespitte dikkat çekmek gerekirse, bu çalışmaların en önemli katkısı, toplumsal cinsiyet ve politika konusunda olmuştur.¹⁴

1. Türkiye'de Kadın Temsilinin Kısa Tarihsel Gelişimi

Türk toplumu içinde kadının siyasal temsili, Cumhuriyet öncesi ve sonrası olarak incelenebilir. Cumhuriyet öncesi dönem, Orta Asya Türk devletlerinden 1923'e kadar geçen süreyi, Cumhuriyet sonrası dönem ise 1923'ten günümüze kadar geçen süreyi ifade etmektedir.

11 Deborah Jordan Brooks, "A Negativity Gap? Voter Gender, Attack Politics, and Participation in American Elections" *Politics & Gender*, 6 (2010), 324.

12 Zülfikar Damlapınar, Şükrü Balcı, Seçmenin Zihnindeki Aday İmajını Belirleyen Etkenler: 28 Mart 2004 Yerel Seçimleri Alan Araştırması, *Selçuk İletişim Dergisi*, C. 4, S.1, 2005, s. 69

13 Vilasta Jalusic, Milica G.Antic, *Women-Politics-Equal Opportunities* (çev.Olga Vuković), Mirovni Institut, Metelkova 2001, s.17.

14 Mona Lena Krook, Sarah Childs, "Women, Gender and Politics: An Introduction", *Women, Gender and Politics: A Reader*, Ed. Mona Lena Krook, Sarah Childs, Oxford University Press, 2010, s.14.

İslamiyet öncesi Türk toplumunda kadın, ilk olarak aile içindeki rolleri ile tanınmaktadır. Türklerin aileye verdikleri önem, doğal olarak kadının öncelikle çocuk yetiştirme ve ona eğitim verme göreviyle biçimlenmiştir. Ancak kaynaklarda kadınların at binme, kılıç kullanma ve savaşma gibi meziyetlere sahip oldukları da vurgulanmıştır. Bunun yanında kadın devlet işleriyle de ilgilidir. Özellikle Göktürkler’de “hatun” adı verilen kağanın eşi devlet idaresinde söz sahibidir.¹⁵ Bu özellikler göstermektedir ki İslamiyet öncesi Türk toplumlarında, kadının ev işleri, çocuk büyütme gibi rolleri toplumsal ve siyasal alanda aktif rol almasını engelleyici bir özellik taşımamaktadır.

Gökçimen’e göre, Osmanlı döneminde kadın, dinsel öğelerin toplum içinde yaygınlaşması ile beraber kamusal alandan çekilmeye başlamıştır. Türk toplumunun aileye verdiği önem ve teokratik yapı birleşince kadınlar üzerinde himaye altına alıcı bir kontrol mekanizması kurulmuştur. I. ve II. Meşrutiyet dönemlerinin getirdiği Batıcı yaklaşımlar ve Milli Mücadele döneminde kadının erkeklerle eşit mücadelesi, Cumhuriyet öncesi dönemde kadın hareketlerinin gelişmesine zemin hazırlamıştır. Bu bağlamda 15 Haziran 1923 tarihinde genel başkanlığını Nezihe Muhittin’in yaptığı “Kadınlar Halk Fırkası”nın kuruluşu kadın örgütlenmesinin geldiği noktaya işaret etmektedir. Partinin ilk etapta amaçları siyasal değil, daha çok kadınların eğitilmesi ve çalışma hayatına girişlerini sağlamak üzerinedir. Ancak partinin yaptığı başvuru reddedilmiştir.¹⁶

Cumhuriyet dönemi kadın hakları açısından bir milat olarak nitelendirilebilir. Cumhuriyetin ilanı ile beraber benimsenen laik ve demokratik yapı, kadınların eğitim, ekonomi ve siyaset alanlarında varlıklarını göstermelerine yardımcı olmuştur. 1924 Tevhid-i Tedrisat Kanunu ile eğitimde kadınlarında yer alması sağlanmış, 1925 yılında kabul edilen Kılık Kıyafet Kanunu ve 1926’da kabul edilen Medeni Kanun ile kadınlara sosyal haklar verilmiş ve toplumsal statülerinde değişim yaşanmıştır. Kadınların ilk defa siyasal hak elde etmeleri ise 1930 yılına rastlamaktadır. Bu tarihte çıkan Belediye Kanunu ile kadınların belediye seçimlerine seçmen ve aday olarak katılabilmeleri olanaklı kılınmıştır. 1933 yılında değiştirilen Köy Kanunu ile kadınların muhtar olabilmeleri ve ihtiyar heyetinde görev alabilmeleri için yasal zemin hazırlanmıştır. 1934 yılında ise kadınların milletvekili seçme ve seçilebilme imkânına kavuşmaları, kadınların elde ettikleri siyasal haklar bakımından zirve niteliğindedir.¹⁷

15 Ahmet Gündüz, “Tarihi Süreç İçerisinde Türk Toplumunda Kadın ve Devletlerinde Kadının Yeri ve Önemi”, *International Journal Of Social Sciences*, Vol. 5 Issue 5 2012, s.130-132.

16 Semra Gökçimen, “Ülkemizde Kadınların Siyasal Hayata Katılım Mücadelesi”, *Yasama Dergisi*, S.10, 2008, s. 19-20

17 Nesrin Türeli, Nedret Çağlar, “Yerel Yönetimde Kadın Temsili - Isparta İli Örneği”, *Süleyman Demirel Üniversitesi Vizyoner Dergisi*, Cilt: 2, Sayı: 1, 2010, s. 20-21

Yapılan açıklamalar değerlendirildiğinde, Cumhuriyetin ilk yıllarındaki kadın siyasal katılımı ve temsili, rejimin-ideolojinin taşıyıcı unsuru olan “Cumhuriyet kadını rolü” ile ilişkili olup, kadınların siyasette yer alışı gerekçeleri ve oranları, yeni rejim tarafından *harekete geçirilmiş bir temsil* olarak görülmektedir.

2. Kadınların Yerel Siyasette Temsiline İlişkin Sorunlar

Geçmişe kıyasla günümüzde, kadınların eğitim düzeylerinde önemli bir ilerleme sağlamıştır. Bu konuda yürütülen çeşitli sivil toplum kampanyaları ve devletin uygulamaları önemli bir adım olarak göze çarpmaktadır. Eğitim düzeyindeki artış dolaylı olarak kadınların ekonomik ve sosyal hayata katılımını olumlu yönde etkilemiştir. Öyle ki 2013 yılında 15 yaş üstü kadınların işgücüne katılma oranları yaş aralıklarına göre 39,5 – 41,8 arasında değişmektedir.¹⁸ Ancak ekonomideki bu olumlu durum siyaset kurumları içinde görülememektedir.

Ulusal seçimler göz önüne alındığında 1935-2002 yılları arasında yapılan toplam 18 genel seçimde parlamentodaki kadın milletvekillerin oranının maksimum %4.5 olduğu görülmektedir. 2007 seçimde bu oran 50 kadın milletvekili ile %9.1'e ve 2011 seçimlerinde ise 79 milletvekili ile %14.4'e çıkmıştır.¹⁹ Yerel Seçimlerde ise 2000 yılı sonrası gerçekleştirilen 3 yerel seçim değerlendirildiğinde; 2004 seçimlerinde belediye başkanlarının %0.56'sı, belediye meclis üyelerinin %2.32'si ve il genel meclisi üyelerinin %1.75'ini kadınlar oluşturmaktadır. 2009 seçimlerinde de benzer bir tablo olduğu dikkat çekmektedir. 2009 yılında belediye başkanlarının %0.9'u, belediye meclis üyelerinin %4.21'i ve il genel meclisi üyelerinin %3.25'ini kadınlar oluşturmaktadır.²⁰

Aşağıda verilen tablo, 2014 yerel seçimlerinden önce yapılan son 3 yerel seçime ilişkin verilerden oluşmaktadır. 1999-2009 yılları arasında gerçekleştirilen 3 yerel seçimde de kadınlar sahip oldukları sandalye sayısını arttırmışlardır. Yine de belediye ve il genel meclislerindeki artış oranları istenilen düzeyde değildir.

18 Türkiye İstatistik Kurumu İşgücü İstatistikleri Veri Tabanı <http://rapor.tuik.gov.tr/reports/rwservlet?isgucudb2&ENVID=isgucudb2Env&report=iko_oran_web_tur_2000.RDF&desformat=html&p_tur=1&p_kod=2&p_c1=2&p_yas=15&p_yas1=999&p_x=kod_yasgr&p_x1=1&p_x2=2&p_x3=3&p_x4=4&p_x5=5&p_x6=6&p_x7=7&p_x8=8&p_x9=9&p_x10=10&p_x11=11&p_x12=12&p_x13=13&p_x14=14&p_YIL1E=2013> (21.04.2014)

19 Milletvekili Genel Seçimleri 1923 – 2011, Türkiye İstatistik Kurumu, Yayın No: 3685, s.5 www.tuik.gov.tr/IcerikGetir.do?istab_id=152 (25.05.2014)

20 Funda Şahin, *Kadınların Siyasal Katılımları Çerçevesinde Kadın Meclislerinin Yerel Siyasetteki Etkinlikleri Ve Üye Profilleri*, T.C. Başbakanlık Kadının Statüsü Genel Müdürlüğü, (Uzmanlık Tezi), Ankara 2011, s. 25.

Tablo 1. Türkiye’de Yerel Yönetimlerde Kadınların Temsili²¹

	1999		2004		2009	
	Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%
Belediye Başkanı	20	0,6	18	0,56	26	0,88
Belediye Meclis Üyesi	541	1,6	817	2,37	1,340	4,2
İl Genel Meclis Üyesi	44	1,4	57	1,78	110	3,25

30 Mart 2014 yerel seçimlerinde belediye başkanlarının %2.9’u, belediye meclis üyelerinin %10.7’si ve il genel meclisi üyelerinin %4.8’ini kadın adaylar kazanmıştır.²² 30 Mart 2014 seçimlerinde belediye ve büyükşehir belediyelerinde kazanan kadın aday sayısı toplamda (beldeler hesaba katılmaksızın) 40 olup, bu sayının 37’si belediye, 3’ü büyükşehir belediyelerindeki kadın başkanlardır.

Bu istatistikler kadınların ulusal ve yerel siyasal makamlara seçilmesinin önünde bazı engeller olduğunu göstermektedir. Söz konusu oranlar, kadınların siyasette var olduğunu kanıtlamaya yetmemekte adeta bir “yokluk durumu”na işaret etmektedir.

Kadınların siyasette temsiline önünde duran engellerin başında *geleneksel toplumsal yapı* gelmektedir. Toplumsal cinsiyet rolleri olarak da adlandırılabilir olan bu yapının kadına biçtiği rol, genel olarak “aile içi faaliyetleri” kapsamaktadır ve faaliyetlerinin mekânsal sınırı evdir. Erkek ise daha çok ev ve aile dışı faaliyetleri üzerine almıştır. Dolayısıyla bu yapı içinde erkeğin siyasetle uğraşması olağan kabul edilmektedir.²³ Toplumun kadına yüklediği roller öncelikle eş ve anne olmaktadır. Erkek ise evi geçindirmekle yükümlüdür. Bu anlamda ev dışında çalışmaktadır. Siyaset için olumsuz bir durum oluşturan bu yapı, kadınların ekonomik olarak da erkeklerin gerisinde kalmasına neden olmaktadır.²⁴

Diğer engel, *siyasetin erkek egemen yapısı* olarak ifade edilebilir. Kadınlar siyaset arenasında erkeklerle mücadele etmek ve yarışmak zorundadırlar. Ancak kadın ve erkek arasındaki eşitsiz durum adil bir yarışma ortamından uzaklaşmasına neden

21 Hale Biricikoğlu, “Yerel Yönetimlerde Kadın Temsilinin Yetersizliği: Sakarya İlinde Yapılan Bir Araştırma”, *Sakarya İktisat Dergisi*, S. 2, 2013, s.5

22 Yüksek Seçim Kurulu, Mahalli İdareler Genel Seçimleri: Kesin Sonuç ve İstatistikler http://www.ysk.gov.tr/ysk/faces/HaberDetay?training_id=YSKPWCN1_4444004534&_afzLoop=15493910691182069&_afzWindowMode=0&_afzWindowId=15z36tzu_1#%40%3F_afzWindowId%3D15z36tzu_1%26_afzLoop%3D15493910691182069%26training_id%3DYSKPWCN1_4444004534%26_afzWindowMode%3D0%26_adf.ctrl-state%3D15z36tzu_31 (04.06.2014)

23 Nesrin Türeli, Nedret Çağlar, “Yerel Yönetimde Kadın Temsili - Isparta İli Örneği”, *Süleyman Demirel Üniversitesi Vizyoner Dergisi*, C.2, S., 2010, s. 24

24 Yusuf Yurdigül “Yerel Siyasette Temsil Sorununu Aşma Stratejisi Olarak Kadın Siyasetçilerin Medyayı Kullanma Biçimleri (Erzurum Örneği)”, *Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, C.17, S.2, 2013, s.42.

olmaktadır. Kadınların toplumsal rolleri ve ekonomik dezavantajları giderilmedikçe eşit iki rakibin mücadelesinden söz edilemez.²⁵

Kadınların *teknik bilgi yetersizlikleri* temsillerini engelleyen önemli nedenlerden biridir. Daha çok toplumsal rollerin bir yansıması olarak kadın, siyasal hayatla ilgilenmemiştir. Dolayısıyla siyaset alanında yeterli bilgi düzeyine ve deneyime sahip değildir. Kadın bu olumsuzlukların engel teşkil edeceği düşüncesi ile siyasetten kaçmaktadır. Çünkü siyasette etkin rol almak ve yönetim kademelerine aday olmak için sadece bu yöndeki istek yeterli değildir. Ayrıca ekonomik gelir, eğitim, meslek ve toplum içinde tanınırlık gibi özelliklerinde bulunması gereklidir.²⁶

Siyasal partilerin yapıları ve aday belirleme usulleri de kadınların temsili engelleyen unsurlardan birisidir. Türkiye’de siyasal partiler aday belirleme yöntemi olarak önseçim, örgüt yoklaması ve merkez yoklaması yöntemlerini kullanmaktadır. Bu yöntemler bazı olumlu olumsuz özelliklere sahiptir. Örneğin önseçim parti içinde güçlü bir kadın örgütlenmesi yoksa kadın temsili açısından anlamsızlaşabilir. Merkez yoklaması yöntemi ise partinin karar organlarında kadınlara yönelik olumlu bir görüş varsa önemli bir araçtır. Ancak bu yöntem lidere bağlılığı arttıran bir yapı oluşturmaktadır.²⁷ Yine partilerin seçimlerde aday olabilmek için belirli bir miktar adaylık ücreti almaları da bu kategori içinde değerlendirilebilir. Şüphesiz bu uygulama da kadınların seçimlere girmesi önünde önemli bir engel oluşturmaktadır. Kadınların adaylık için gereken yüksek meblağları ödeyememesi aday olamamasına ve dolayısıyla seçilememesine neden olmaktadır.

Özgüven eksikliği ise yukarıda sıralanan tüm nedenlerin bir yansımasıdır. Toplumsalların rollerin, siyasal yapıların, ekonomik dezavantajların, bilgi ve tecrübe eksikliklerinin toplamı kadınlar üzerinde siyasette başarılı olamayacaklarına yönelik bir algı oluşturmaktadır. Dolayısıyla böyle bir algı altında kadınların örgütlenmeleri ve siyasette erkeklerle rekabete girmeleri mümkün görünmemektedir.²⁸

Sayılan bu nedenlerin ötesinde *medyanın rolü* de önemli bir unsur olarak göze çarpmaktadır. Medya, seçim dönemi kampanyalarında büyük reklam endüstrisi sayesinde seçmen davranışına odaklanmaktadır.²⁹ Günümüzde seçim çevreleri genişlemiş, bu yörelerde yaşayan insan nüfusu giderek artmıştır. Dolayısıyla günümüzde siyasi bir makama aday olacak kişilerin seçmenle yüz yüze temas kurma olasılıkları oldukça düşüktür. Medya bu konuda hem adaylara hem seçmenlere yardımcı olmak-

25 Nilüfer (Avşar) Negiz, “Türkiye’de Yerel Siyasette Kadının Konumu”, *Yerel Siyaset Sempozyumu Bildiri Kitabı*, 8 Aralık 2007, Okutan Yayınları, 1. Baskı, Ocak 2008, s.228

26 Nilüfer Negiz, Nilay Üçer, “Yerel Siyasette Secil(E)Meyen Kadın 2004-2009 Mart Seçimleri Düzleminde Analitik Bir İnceleme”, *Çağdaş Yerel Yönetimler*, C. 21, S. 2, Nisan 2012, s.5

27 Semra Gökçimen, “Ülkemizde Kadınların Siyasal Hayata Katılım Mücadelesi”, *Yasama Dergisi*, S.10, 2008, s. 46

28 Nergiz, Nilay Üçer, Yerel... s. 6

29 Magne Haug, “Do Campaigns Really Change Behaviors?”, *Nordicom Review*; Sep2004 Special Issue, Vol. 25 Issue 1/2, s. 277.

ta, adaylara vaatleri sıralama, seçmenlere de bilgilendirme fırsatı sunmaktadır. Ancak Çağlar tarafından yapılan değerlendirme, medyada kadın adaylara toplumsal cinsiyet kalıpları içinde yer verildiğini göstermektedir. Buna göre kadın adaylara daha çok kişisel özellikleri, dış görünüşü, ev ve aile içindeki statüsü gibi konular üzerinden yer verilirken; erkek adaylar için başarılarını, mesleklerini ve deneyimlerini içeren bir tanıtım yapılmaktadır. Tansu Çiller'in "beyaz takım elbise ve fularları" ile, Hillary Clinton'un "saç stili" ile ve Angela Merkel'in de "sade ve şatafattan uzak takım elbiseleri" ile sıklıkla gündeme gelmeleri bunun en açık ifadesidir. Dolayısıyla yine kadınlar özel alanın içinde, erkekler ise kamusal alan içinde tutulmaktadır.³⁰

Yukarıda sayılan tüm bu unsurları bir anlamda özetleyen Altındal'a göre "para, zaman, güçlü sosyal ilişki ağları, eğitim ve deneyim" gibi unsurların hepsinin aktif olarak kullanılması gerekir. Aksi halde başarılı olunması mümkün değildir. Bu imkânların hepsine birden sahip olmayan kadınların ise yerel ve ulusal siyaset yarısına bir adım geride başladıklarını söylemek yanlış olmayacaktır.³¹ Bu geride oluşun altında, kadının siyasette cam tavanlarla³² karşılaşması yatmaktadır. Dolayısıyla kadının siyasete katılımı, cinsiyet eşitliklerinin giderilmesi ve kadın gelişimi için zorunlu kabul edilmektedir.³³

Yerel yönetimlerin çoğu, Derdiyok'a göre, belli grupların maddi çıkarları etrafında politika üretmekte ve çoğunlukla kadınlar bu belirli çıkar grupları ile bağlantılı olmamaktadır. Belediyecilik, çoğu zaman, ihale yönetimi olarak görüldüğü için kadınların bu alanda var olması pek mümkün görülmemektedir. Ancak kadınların da kenti için söz söyleme ve kentini yönetme hakkı vardır. Bu nedenle siyasetin cinsiyetinin "erkek" olduğu algısının değişmesi gerekmektedir. Kadınların yerel siyasette güçlenmeleri onları parlamentoda da güçlendirecektir. Buradan hareketle, sosyal ve siyasal hayatta kadınların güçlendirilmesine yönelik değişim yerelden başlamalıdır.³⁴

Bugün ABD'de binlerce kadın, kent ve kasabaların belediye başkanlığını yapmakta, Federal hükümetin idari noktalarında sorumluluk üstlenmektedirler. 2009'da eyaletlerin tümünde, eyalet meclis üyelerinin %24'ü kadındır. Bu oranın 1970'de %6 düzeyinde olduğu düşünüldüğünde artış kayda değerdir.³⁵

30 Nedret Çağlar, "Yerel Medyada Kadın Adaylar", *Süleyman Demirel Üniversitesi Vizyoner Dergisi*, C.4, S.8, 2013, s.15-16.

31 Yonca Altındal, Erkeksi Siyasetin 'Erk'siz Dublörleri, Balıkesir Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, Cilt 12, Sayı 21, 2009, s. 358 Ss.351-367

32 Cam tavan, iş dünyasında, kadınların ve azınlıkların yükselmesinin engellendiği gerçeğini ifade eden bir terimdir. Bkz. Herta Nagl-Docekal, "Feminist Felsefenin Geleceği", (çev. Şeyda Öztürk, *Feminizm Cogito*, S.58, 2009, s.210-220.

33 Irina Zamfirache "Women and politics – the glass ceiling", *Journal of Comparative Research in Anthropology and Sociology*, Volume1, Number 1, Spring 2010, s.180.

34 Bilge Derdiyok, "Yerel Seçimlerde Kadın Adayların Görünmezliği Sorunu", TÜRKSAM 5

30 Mart 2014, <http://www.turksam.org/tr/makale-detay/976-yerel-secimlerde-kadin-adaylarin-gorunmezligi-sorunu> (6.6.2014)

35 Eylem Kaya, "Toplumsal Cinsiyet Tabakalaşması", Sosyoloji, John J.Macionis, Çev. Vildan Akan, Nobel Yay., Ankara 2012, s. 338.

Tüm açıklamaların dışında önemli bir konunun altı dikkatle çizilmelidir; “Kadın temsili”, seçilmiş kadınların sayısındaki artışla özdeş bir tanımlama değildir. Gerçek anlamda bir temsil için, biçimsel temsilin ötesinde kadınların kendi ihtiyaçlarını tanımlayıp, politikleştirebilecekleri düzeneklerin varlığı gereklidir. Elbette sayısal temsil önemlidir. Ancak temsil düzeneklerinin aslında bir amaç değil, araç olduğu düşünülürse, kadınların siyasal temsili, kadınların siyasal talepleri, siyasal programı demektir. Dolayısıyla, kadın siyasetçilerin varlığı, kadınların nesnel olarak farklı gereksinimlerinin etkili bir biçimde karşılanacağını güvencesi de değildir.³⁶

3. Kadınların Yerel Siyasete Katılımını-Temsilini Arttıracak Araçlar

Modern politikada temsil, seçimlerle bağlantılıdır. Seçimler Heywood’a göre siyasal temsil için yeterli bir şart olmamakla birlikte gerekli bir koşuldur. Seçimlerin temsilin amaçlarına hizmet etmesi için, rekabete dayalı, serbest ve adil olarak gerçekleşmesi gereklidir.³⁷

Siyasal katılım kavramı aktif katılım ve pasif katılım olmak üzere iki anlam taşımaktadır. Aktif katılım, bir siyasal ve yönetsel kurum içindeki temsil ve adaylık olarak tanımlanmaktadır. Pasif katılım ise daha çok oy verme, gösteri ve mitinglere katılma gibi seyirci faaliyetlerini kapsamaktadır. Kadınların oy verme gibi pasif katılım yollarını erkeklerle hemen hemen eşit oranlarda kullanıyor olmaları,³⁸ çalışmanın konusu açısından bu noktada aktif katılımı arttıracak araçların incelenmesini gerektirmektedir.

Kadınların siyasete aktif katılımını ya da diğer bir ifade ile temsilini arttıracak en önemli yollardan birisi “kota” uygulamasıdır. Kota; kadın ya da erkeğin bir yönetim kademesinde, aday listesinde, mecliste, kurulda belirli bir sayıda veya oranda temsil edilmesinin sağlanmasıdır. Bu anlamda kota uygulaması ile hedeflenen amaç, kadın ya da erkeğin diğeri üzerine tahakküm kurmasını engellemek ve eşit temsili sağlamaktır. Kritik azınlık kavramı ile kota uygulamalarının %30-40 arası bir oranda temsili sağlaması istenmektedir. Tabi kota kavramı devamlı uygulanabilecek bir yöntem değildir. Siyasal olarak eşit temsili sağlayan araçların toplumda oluşturulması ile bu uygulamadan vazgeçilmelidir. Kota kavramı çeşitli çevrelerce bir ayrımcılık olarak görülerek eleştirilmektedir. Buna göre kota kavramı nedeniyle yeterliliği olmayan bazı kişilerin çeşitli makamlara geldikleri ifade edilmektedir.³⁹ Ancak kota kavramı

36 Ayten Alkan, “Yerel Siyaset Kadınlar İçin Neden Önemli?”, http://kasaum.ankara.edu.tr/files/2013/03/ayten-h.yerel_siyaset_kadınlar_icin_neden_önemli.pdf (6.6.2014)

37 Andrew Heywood, *Siyaset*, (Bölüm çev. Zeynep Kopuzlu) 9.b., Adres Yay., Ankara 2013, s.315.

38 Nedret Çağlar, “Kadının Siyasal Yaşama Katılımı Ve Kota Uygulamaları”, *Süleyman Demirel Üniversitesi Vizyoner Dergisi* Yıl: 2011, C.3, S., s.62.

39 Hamza Bahadır Eser, Mehmet Dinç, “Kadınların Siyasal Katılımını Arttırmaya Yönelik Bir Yöntem Olarak Kota Uygulamaları”, *Yerel Siyaset Dergisi*, Yıl:2, S. 19, 2007, s. 16.

bir pozitif ayrımcılık olarak görülmemelidir. Burada amaç kadınları erkeklerden üstün tutmak değil, yukarıda sayılan engelleri ve bu engeller nedeniyle oluşan dezavantajlı durumu ortadan kaldırmaktır.

Kota kavramı temsil açısından olumlu bir yaklaşım olsa da, tek başına yeterli olacağı iddia edilemez. Muhakkak yasal düzenlemeler ile kadınların hakları garanti altına alınmalıdır. Yasaların yapılması kadar uygulanması da önemli bir aşamayı oluşturmaktadır. Türkiye özelinde konu ele alındığında, 1923 sonrası yasama faaliyetlerinde kadına önem verilmesine karşın, bugün hala kadınların yerel ve ulusal siyasette etkin katılımı problemleri olarak görünmektedir. Ayrıca toplumsal önyargıların kırılması, kadının toplumsal rollerindeki değişimlerin kabul edilmesi, kadının sosyal ve ekonomik alan içindeki varlığın desteklenmesi gerekmektedir.

Kadınların yerel siyasete katılım mekanizmalarından biri olan kent konseyleri ve kadın meclisleri, farklı kadın gruplarının yaşadıkları yer hakkında görüş bildirebildikleri, projelere katılabildikleri bir yapılanma örneği sunmaktadır. Her birinin ayrı kuruluş yönergesi bulunan kadın meclisleri, başta kadının statüsünün yükselmesi olmak üzere, siyasal ve toplumsal birçok konuda katılım ve tartışma imkânı yaratmaktadır.

8.10.2006 tarihli Kent Konseyi Yönetmeliği'ne göre, "*meclisler ve çalışma gurupları: Kadın ve gençlik meclisleri başta olmak üzere kent konseyinin görev alanlarında, yönetim anlayışına dayalı ve sürdürülebilir kalkınma içinde çeşitli toplum kesimlerinin kent yönetimine katkıda bulunmalarını, kaliteli ve yaşanabilir bir kentin yönetiminde aktif rol almalarını hedefleyen ve gönüllülük esasında oluşmuş ortak yapılar*"ı ifade etmektedir. (madde 4(c) Yönetmeliğin kent konseyinin görevleri arasında "*Çocukların, gençlerin, kadınların ve engellilerin toplumsal yaşamdaki etkinliklerini arttırmak ve yerel karar alma mekanizmalarında aktif rol almalarını sağlamak*" da bulunmaktadır (madde 6(ğ) ⁴⁰. Kent konseylerinde alınan kararların görüşülmek üzere belediye meclisine gönderilmesi de yerel katılımı öne çıkaran bir anlayışın eseridir.

Şahin tarafından Kent Konseyi Kadın Meclisi üyeleri üzerinde yapılan bir araştırmada, yerel siyasette kadınların katılımını arttırmak için yapılabilecek eylemler konusuna değinilmiştir. Bu çalışma sonunda ankete katılanların %20.7'si "Dersler, eğitimler ve seminerler yoluyla bilinçlenme (aile içi eğitim, lobicilik, kadınların siyasete katılımının önemi vb. eğitimler)", %13.3'ü "Kadınların kendine olan güvenlerini arttırmak için çalışmalar yapmak ve kadınları teşvik etmek, desteklemek", %5.4'ü ise "Güçlenme ve gündem oluşturma (kampanyalar, lobicilik, işbirliği ve birliktelik dâhilinde güçlenme vs. aracılığıyla)" seçeneklerini daha önemli gördüklerini ifade etmişlerdir. "Olumlu destek politikaları ve kotalar ile siyasal kurumlarda kadınlara yer açma" %4.7 ve "Kadını ekonomik olarak güçlendirmek" ise %3.6 ile tercih edilmiştir.

40 Kent Konseyi Yönetmeliği, Resmi Gazete Tarihi: 08.10.2006 Resmi Gazete Sayısı: 26313

Her ne kadar kadınların bilinçlendirilmesi, siyaset konusunda bir farkındalık yaratılmaya çalışılması önemli olsa da, kadınların ekonomik anlamda güçlenmesi ve sosyal hayata aktif katılımı sağlanmadan, siyaset sahnesindeki eşitsizlik yaratan yapılar önlenmeden bu bilinçlendirme faaliyetlerinden ne kadar verimli sonuçlar alınacağı tartışmalıdır. Yine bugün kadınların siyasete etkin katılımını ve eşit temsiliyi sağlama yönünde kullanılan en önemli araçlar devlet destekli kota uygulamaları ve kadınların ekonomik hayatta görünür kılınmalarıdır. Ancak ankete katılan katılımcılar tarafından bu iki unsur en az önem verilen şıkları oluşturmaktadır.⁴¹

Kadınların siyaset sahnesinde etkin olarak var olmalarını sağlayacak önemli kurumlardan biri, partilerin bünyesinde oluşturulan *kadın kollarıdır*. Siyasette var olmak için siyasal partiler dâhilinde oluşturulan bu kadın örgütleri maalesef yeterli olmamaktadır. Kadınlar her ne kadar bu oluşumlar içinde yer almak ve aktif olarak faaliyetlere katılmak isteseler de, toplumsal cinsiyet rolleri içinde kendine tanımlanan sınırları ihlal ettikleri için yadırganma, ev içindeki eş ve annelik rollerini eksik bırakma gibi nedenlerle eleştirilme tehlikesi ile karşılaşmaktadırlar.⁴² Ancak şüphesiz kadınların parti yapılanması içinde yer almaları dolaylı da olsa etkin konuma gelmelerini sağlayacaktır. Bu anlamda kadın kollarının üye sayılarının arttırılması, üyelik şartlarının kolaylaştırılması ve kadınların karar mekanizmalarında yer alması yönünde çaba gösterilmesi, kadın kollarını, kadınları siyasete daha fazla katılması yönünde harekete geçiren önemli bir araç haline getirmektedir.

Kadınların siyaset arenasında görünürlüğünü sağlayacak önemli araçlardan birisi de yukarıda bir sorun olarak belirtilen adaylık ücretidir. Partilerin seçimlerde aday olarak belirleyecekleri kişilerden aday adaylığı başvurusu sırasında aldıkları başvuru ücretleri şüphesiz kadınların önünde önemli bir engeli oluşturmaktadır. Bu ücretin alınmaması ya da kadınlara yönelik bir indirim uygulanması bu engeli ortadan kaldıracı bir tedbir olarak görülebilir.

II. Kadın Temsili Açısından 30 Mart 2014 Yerel Seçim Sonuçlarının

Çanakkale Örneğinde Değerlendirilmesi

Türkiye'nin kuzeybatı ucunda yer alan Çanakkale 9.737 km²'lik bir alan üzerine kurulmuştur. Çanakkale İli Merkez ilçe ve Ayvacık, Bayramiç, Biga, Bozcaada, Eceabat, Ezine, Gelibolu, Gökçeada, Lapseki, Yenice, Çan olmak üzere 12 adet ilçeden oluşmaktadır.⁴³

41 Funda Şahin, *Kadınların Siyasal Katılımları..* s. 67-68.

42 Songül Sallan Gül, "22 Temmuz Seçiminin Galibi Kim? Bıyıklı Kadınlar Mı Yoksa Eril Siyaset Mi?", *Toplum Ve Demokrasi*, C. 1, S.1, 2007, s.3.

43 Çanakkale Belediyesi <http://www.canakkale.bel.tr/icerik/1941/cografi-yapi/> (20.05.2014)

2012 yılı Adrese Dayalı Nüfus Kayıt Sistemi sonuçlarına göre İlin toplam nüfusu 493.691 kişidir. Nüfusun %56.3'ü il ve ilçe merkezlerinde ikamet etmektedir. Yine nüfusun %50.77'sini erkekler oluşturmaktadır. Yaş grupları açısından dengeli bir nüfusa sahip olan Çanakkale'de en yoğun olarak 15-50 yaş arası kişilerin ikamet ettikleri görülmektedir.⁴⁴

İl genelinde sanayinin çok fazla gelişmiş olmadığı görülmektedir. Tarım ve turizm, şehrin önemli geçim kaynaklarını oluşturmaktadır. Kent özellikle turizm açısından önemli bir potansiyele sahiptir. Gelibolu Tarihi Milli Parkı, Troya Tarihi Milli Parkı, Asos antik kenti ve Kazdağları kentin sınırları içinde bulunmaktadır. 18 Mart 1915 yılında kazanılan Çanakkale Deniz Savaşı her yıl resmi tören ile kutlanmaktadır. Bu kutlamalar için üst düzey devlet görevlilerinin dışında birçok kişi Çanakkale'ye seyahat etmektedir. Ayrıca 25 Nisan Anzak⁴⁵ çıkarmasını anmak için birçok Anzak da şehre turist olarak gelmektedir.

1. Araştırmanın Amacı

Araştırmanın amacı, 30 Mart 2014 tarihinde gerçekleştirilen mahalli idareler seçimlerinde Çanakkale İli Merkez ilçesi dâhil toplam 12 ilçede kaç adet kadın adayın belediye başkanlığı, belediye meclis üyeliği ve il genel meclis üyeliği için seçime girdiğinin, bu adaylardan kaç tanesinin seçildiğinin belirlenmesidir. Araştırma, kadın temsiline Çanakkale açısından parti bazındaki istatistiklerinin incelenmesini de amaçlamıştır. Çalışmada kadın-erkek oranının adaylar ve seçilmişler düzeyinde incelenmesi, böylece *Türkiye'de kadınların yerel siyasette temsiline hala yeterli düzeyde olmadığı* tezinin sınanması amaçlanmaktadır.

2. Araştırmanın Kapsamı ve Sınırlılıkları

Araştırmanın kapsamını öncelikle Çanakkale il ve ilçelerinde, 30 Mart 2014 tarihinde gerçekleştirilen yerel seçimlerde siyasi partilerce aday gösterilen veya bağımsız aday olarak seçimde yer alan kişilerin cinsiyet oranlarının tespiti oluşturmaktadır. İkinci olarak ise aday olan kişiler içinden seçilen belediye başkanı, belediye meclis üyesi veya il genel meclis üyelerinin kadın-erkek temsili açısından oranlarının belirlenmesidir. Çalışmaya mahalle muhtarlığı seçimleri dâhil edilmeyerek, kapsam sınırlandırılmıştır.⁴⁶

44 *Seçilmiş Göstergelerle Çanakkale 2012*, Türkiye İstatistik Kurumu, Yayın No: 4036, Ankara. <http://www.tuik.gov.tr/ilGostergeleri/iller/CANAKKALE.pdf> (20.05.2014)

45 I. Dünya savaşı sırasında İngiliz ordusu içinde yer alan Avustralyalı ve Yeni Zelandalı askerlere verilen isim.

46 Çanakkale merkez mahalle muhtarlarından 2 kadın adayın seçildiği görülmektedir. (Esenler Mahallesi ve Kemal Paşa Mahallesi) .http://www.burasicanakkale.com/bcg_sitertools/shm_politika.html (6.6.2014)

3. Araştırmanın Yöntemi

Araştırmada, Çanakkale İl Seçim Kurulu ve ilçe seçim kurulları tarafından ilan edilen kesin seçim sonuçları ve Yüksek Seçim Kurulu tarafından ilan edilen seçim sonuç ve istatistiklerinin kullanılması suretiyle, kadın-erkek temsil oranının belirlenmesi ve bir değerlendirme yapılması hedeflenmiştir. Kadınların adaylığı ve temsil yüzdesini daha detaylı olarak belirleyebilmek için *asil adaylar, yedek adaylar ve kontenjan adayları* da dâhil olmak üzere tüm adaylar incelenmiştir. Aşağıdaki tablolarda yer alan rakamlar bu üç tür adaylığın hepsini kapsamaktadır.

4. Çanakkale’de 30 Mart 2014 Yerel Seçimlerinde Kadın Temsili

30 Mart 2014 seçimlerinin sonuçlarına göre Çanakkale’de seçime katılım oranı %90.4 olup, oldukça yüksek bir katılıma işaret etmektedir.

Çalışmanın bu bölümünde, başta yer alan sorunsal doğrultusunda, *Türkiye’de kadınların yerel siyasette temsilinin yeterli düzeyde olmadığı* tezinin sınanması amacıyla Çanakkale İli ve ilçeleri örneğinde, 30 Mart 2014 tarihinde gerçekleştirilen yerel yönetimler seçimlerinin sonuçları incelenecektir. Bunun için ilçe belediye başkanlığı, ilçe belediye meclis üyeliği ve il genel meclis üyeliği için aday olan kişilerin cinsiyete göre dağılımı tablolaştırılmıştır. Oluşturulan tablolarda toplam adaylar içinde kadın adayların yüzdesi de yer almış, adaylar arasından kadın adayların kaç tanesinin aday olunan makama seçildiklerine ilişkin bilgi verilmiştir.

4.1. İlçe Belediye Başkanlığı Düzeyinde

Çanakkale’de yer alan 12 ilçenin belediye başkanlığı makamı için siyasal partilerce aday gösterilen veya bağımsız olarak aday olan toplam 72 kişi bulunmaktadır. Bu adayların 65’ini erkek ve 7’sini ise kadın adaylar oluşturmaktadır. Kadın adaylar toplam adayların %10’unu bile oluşturamamaktadırlar. Yine tablonun en sağ tarafından görüleceği üzere ilçe belediye başkanlığı için aday olan bu 7 kadın adayın hiçbiri seçimden olumlu bir sonuçla ayrılamamıştır. Tüm belediye başkanlıkları erkek adaylar tarafından kazanılmıştır.

Tablo 2: 30 Mart 2014 Yerel Seçimlerinde Çanakkale İlçelerinde Belediye Başkan Adaylığı Sayıları: Kadın ve Erkek Adayların Dağılımı ⁴⁷

İlçeler	Belediye Başkan Adayları 30 Mart 2014					Kazanan Kadın Aday Sayısı
	Kadın	Yüzde	Erkek	Yüzde	Toplam	
Merkez	2	18.18	9	81.82	11	0
Ayvacık	0	0	7	100	7	0
Bayramiç	1	20	4	80	5	0
Biga	0	0	5	100	5	0
Bozcaada	0	0	5	100	5	0
Çan	1	20	4	80	5	0
Eceabat	0	0	5	100	5	0
Ezine	0	0	7	100	7	0
Gelibolu	1	20	4	80	5	0
Gökçeada	1	16.6	5	83.4	6	0
Lapseki	0	0	6	100	6	0
Yenice	1	20	4	80	5	0

Merkez ve ilçelerde parti bazında kadın adayların sayılarına ve kazanma durumlarına bakıldığında partilerin kadın aday göstermekten adeta kaçındığı dikkati çekmektedir. Örneğin, DSP, BBP, DP, SP, LDP, HDP, CHP belediye başkanlığı için hiç kadın aday göstermemiştir. Kadın aday gösteren partiler içinde MHP toplam iki kadın adayla ilk sırayı almaktadır. Parti, 1 kadın adayı Çan ilçesinden ve 1 kadın adayı ise Yenice'den aday göstermiştir. Her iki aday da seçilememiştir. HKP, merkezde 1 kadın adayla seçime girmiş ancak sonuç alınamamıştır. AKP 1 kadın adayını Gelibolu'dan aday göstermiş ancak bu aday da seçimi kazanamamıştır. HÖP'ün merkezden gösterdiği 1 kadın aday da başarılı olamamıştır. BTP 1 kadın adayla Gökçeada'dan, 1 kadın adayla Bayramiç'ten seçime girmiş, sonuç her iki kadın aday için de olumsuz olmuştur. ⁴⁸

Çanakkale merkez ve ilçelerinde belediye başkanlığı seçimlerinde kadın adayların sayısının az olmasında, parti tarafından aday gösterilmeme kadar, kadınların adaylık talepleri bağlamında da değerlendirilmesi gerekecektir. Ancak, bu konu başka bir çalışmanın sorunsalıdır ve çalışma bu incelemeye girmemektedir.

47 YSK, <http://www.ysk.gov.tr/ysk/docs/2014MahalliIdareler/2014KesinAdayListeleri/2014ilceBelediyeBsk-AdayListesi.pdf> (25.05.2014)

48 YSK, <http://www.ysk.gov.tr/ysk/docs/2014MahalliIdareler/2014KesinAdayListeleri/2014ilceBelediyeBsk-AdayListesi.pdf> (25.05.2014)

Kadın temsiline, kadınların “siyasete ilgi duymaması”nın önemli bir engel olarak ortaya atıldığını kaydeden Çakır, bunun aslında kadının görmezden gelindiğine ve toplumsal bir önyargının oluşturulduğuna dikkati çekmektedir⁴⁹. Dolayısıyla en azından Çanakkale’de bu tür ilgi eksikliğinin mutlak biçimde var olduğu ifadesini temkinle kullanmak gerektiği kanaatindeyiz.

Çanakkale’de görülen sonuçların bir benzerini Isparta üzerine yapmış olduğu çalışmada gören Türeli ve Çağlar, kadınların belediye başkanlıklarına aday olamamalarının veya aday olsalar bile seçilememelerinin nedenlerini şu şekilde sıralamıştır;⁵⁰

- *Türk toplumu içinde siyaset faaliyetinin bir “erkek işi” olarak görülmesi,*
- *Kadınların özgüven eksikliği nedeniyle kendilerini siyaset için yetersiz görmeleri,*
- *Toplumsal ve ailevi tutumlar, baskılar, önyargılar*
- *Partilerin üst yönetim yapılanmasındaki erkek egemen tutum*
- *Kadınlara parti içinde daha çok kadın kolları bünyesinde ya da sosyal/kültürel faaliyetlerde yer verilmesi*
- *Kadınlar belediye bünyesinde açılacak ihale ve alım-satım faaliyetleri gibi uzmanlık gerektiren işlerden çekinmekte, yine mafya/çete gibi suç örgütlerinden korkmaktadır,*
- *Kadınların parti merkezlerinde, yönetim ve karar organlarında yeterince yer bulamaması,*
- *Partilerin ilçede en çok oyu alabileceğini öngördüğü kişi ile seçime girmesi.*

YSK tarafından açıklanan aday listesine bakıldığında bu nedenlere ek olarak bir unsur daha göze çarpmaktadır. Tüm ilçeler için belirlenen toplam 7 kadın adaydan 3’ü mesleğini ev hanımı, 2’si ise emekli olarak belirtmiştir. Bu durum, “kadınların siyasete girmelerinde ekonomik durumları bir engel teşkil etmektedir” yargısını tam olarak destekler nitelikte görünmemektedir.

4.2. İlçe Belediye Meclis Üyeliği Düzeyinde

Belediye meclislerinde kadın üye sayısının az olmasının temel nedeni, sorunun siyasi partileri aşan, toplumsal yapıdan, modernleşmeden ve kadının sosyal hayattaki rolüne ilişkin kabullerden kaynaklanmasıdır. Küçük belediyelerde bu faktörlerin etkisi daha yoğun biçimde görülebilir.⁵¹

49 Özlem Çakır, “Türkiye’de Kadının Çalışma Yaşamından Dışlanması”, *Erciyes Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, S. 31, Temmuz – Aralık 2008, s.40.

50 Nesrin Türeli, Nedret Çağlar, “Yerel Yönetimde Kadın Temsili - Isparta İli Örneği”, *Süleyman Demirel Üniversitesi Vizyoner Dergisi*, C.2, S. 1, 2010, s. 27-28

51 Erbay Arıkboğa, “Yerel Yönetimlerde Temsil ve Kadın Üyeler: Kadın Adayların Önündeki Görünmez Engeller”, *Türk İdare Dergisi*, S.463-464, Haziran-Eylül 2009, s. 32.

Tablo 3: 30 Mart 2014 Yerel Seçimlerinde Çanakkale İlçelerinde Belediye Meclis Üyeliği Sayıları: Kadın ve Erkek Adayların Dağılımı⁵²

İlçeler	Belediye Meclis Üyesi Adayları 30 Mart 2014					Kazanan Kadın Aday Sayısı
	Kadın	Yüzde	Erkek	Yüzde	Toplam	
Merkez	32	21.19	119	81.81	151	6
Ayvacı	8	15.69	43	84.31	51	2
Bayramiç	11	19.29	46	81.71	57	0
Biga	14	14.14	85	85.86	99	3
Bozcaada	9	22.5	31	77.5	40	4
Çan	6	8.82	62	91.18	68	2
Eceabat	5	10	45	90	50	2
Ezine	6	12	44	88	64	1
Gelibolu	10	16.67	50	83.33	60	2
Gökçeada	13	25.49	38	74.51	51	0
Lapseki	9	11.25	51	50	84.74	3
Yenice	5	11.11	40	88.89	45	0

Kadın adayların en yoğun olarak bulunduğu ilçe %25.49 ile Gökçeada'dır. Bu oran kadın kotası için öngörülen %30-40 bandına en çok yaklaşan değeri ifade etmektedir. Ancak kazanan aday sayısına bakıldığında, ilçede hiçbir kadın belediye meclis üyesi bulunamamaktadır. Bu durum daha çok o bölgede herhangi bir varlık gösteremeyen partilerin, kadın adaylara yer vererek kadın aday sayısını yukarı çekme girişimi olarak ifade edilebilir. Ayrıca siyasi partilerin kadın kotalarını doldurmak amacıyla kadınları seçilemeyecekleri sıralardan aday göstermeleri biçiminde de düşünülebilir.

Gökçeada'nın ardından Bozcaada ve Merkez İlçede yer alan kadın aday sayısı önemli görünmektedir. Toplam aday sayısının %20'sinden fazlasını kadınların oluşturduğu bu iki ilçe aynı zamanda, en çok kadın adayın seçimden zaferle ayrıldığı ilçelerdir. Kent merkezinde 6 ve Bozcaada da 4 kadın aday belediye meclis üyesi olmuşlardır.

Gökçeada ve Bozcaada'nın temel özelliği sahil ve turizm şehirleri olmalarıdır. Arıkboğa da 2004 yerel seçimlerinde kadın üyelerin, bazı tatil yörelerindeki küçük ölçekli belediye meclislerinde, diğer bölgelere kıyasla daha kolay yer alabildiklerine işaret etmektedir. Buna örnek olarak Muğla'nın Bodrum, Marmaris, Milas, Ula gibi

52 YSK, <http://www.ysk.gov.tr/ysk/docs/2014MahalliIdareler/2014KesinAdayListeleri/2014ilceBelediyeMeclis-AdayListesi.pdf> (25.05.2014)

ilçelerindeki belde belediyeleri gösterilmektedir.⁵³ Dolayısıyla bu sonuçların, Gökçeada ve için de geçerli olduğu gözlenmektedir.

Belediye başkan adaylığı ile benzer bir sonuç, ilçe belediye meclis üyeliğinde de görülmektedir. Aday listesinde yer alan 122 kadın adayın (Ayvacık ilçesindeki adayların mesleklerine ilişkin bilgi ilgili evrakta bulunmadığı için bu rakama dâhil değildir) 47'si mesleğini ev hanımı olarak belirtmiştir. Bu sayı aday olan kadınların yaklaşık %40'ının ev hanımı olduğunu ve ekonomik özgürlüğünü kazanamadığını ifade etmektedir.

Genel değerlendirme dışında da siyasal parti bazında ilçe belediye meclis üyeliği için aday olan kadın sayısı ve kazanan aday sayılarına bakıldığında, sayıların aslında siyasette kadınların “yokluk durumu”nu kanıtladığı söylenebilir. BDP merkez ve ilçe belediye meclis üyeliklerine hiç kadın aday göstermemiştir. DSP merkezde 2 kadın aday göstermiş ancak seçilmemiştir. DP, yalnızca 1 kadın aday göstermiş, aday seçilememiştir. SP, merkezde 4 kadın aday, Biga'da 1 kadın adayla seçime girerken her iki yerde de sonuç alınamamıştır. BTP, Bayramiç, Çan ve Gelibolu'dan birer kadın aday gösterse de başarı sağlanamamıştır. İP'nin merkezde gösterdiği 3 kadın aday da başarısız olmuştur. HDP, 1 kadın aday merkezde, 2 kadın aday Gökçeada'da olmak üzere toplam 3 adayla seçime katılmış ve sonuç alamamıştır. TKP, Ayvacık, Bayramiç ve Bozcaada'da birer kadın adayla seçime katılmış ve yine sonuç alınamamıştır.⁵⁴

Belediye meclislerine en çok kadın aday gösteren partiler, AKP, CHP ve MHP'dir. AKP'nin merkezde gösterdiği 9 kadın adaydan 2'si, Biga'da gösterdiği 2 kadın adaydan 2'si, Bozcaada'da gösterdiği 3 kadın adaydan 1'i, Çan'da gösterdiği 2 adaydan 1'i meclise girebilmiştir. AKP, Eceabat, Ezine ve Gelibolu'da 2 kadınlı seçime girmiş, yalnızca Eceabat'ta 1 kadın aday kazanabilmiştir. Parti, Gökçeada'da 3 aday, Bayramiç'te 1 kadın aday gösterse de başarı sağlanamamıştır. AKP Lapseki'den seçime 5 kadın adayla girmiş ve 1 aday kazanabilmiştir. CHP, merkezde 9 kadın aday göstermiş, 4'ü kazanılmıştır. Ayvacık ve Bayramiç ilçelerinden 3'er aday gösterilmiş, Ayvacık'tan 1 aday kazanabilmiştir. Biga'da 6 kadın adaydan 1'i, Bozcaada'da 4 adaydan 3'ü, Çan'da 2 adaydan 1'i, Gelibolu'da 5 adaydan 1'i, Lapseki'den 2 adaydan 1'i meclise girebilmiş, Gökçeada'dan gösterilen 3 aday, Yenice'den gösterilen 4 aday, Ezine'den gösterilen 2 aday başarı elde edememiştir. MHP'nin merkezde gösterdiği 4, Ayvacık'taki 3, Bayramiç'teki 5, Biga'daki 5, Bozcaada'daki 1, Gökçeada'daki 5, Çan'daki 1, Ezine'deki 2, Yenice'deki 1 kadın adayı da başarı elde edememiştir. Parti'nin Eceabat'ta gösterdiği 3 adaydan 1'i ve Lapseki'den gösterdiği 2 kadın adaydan 1'i ve yine Gelibolu'daki 2 adaydan 1'i, meclise girebilmiştir.⁵⁵

53 Erbay Arıkboğa, “Yerel Yönetimlerde Temsil ve Kadın Üyeler..”, s.33.

54 YSK, <http://www.ysk.gov.tr/ysk/docs/2014MahalliIdareler/2014KesinAdayListeleri/2014ilceBelediyeBsk-AdayListesi.pdf> (25.05.2014)

55 YSK, <http://www.ysk.gov.tr/ysk/docs/2014MahalliIdareler/2014KesinAdayListeleri/2014ilceBelediyeBsk-AdayListesi.pdf> (25.05.2014)

4.3. İl Genel Meclisi Adaylığı Düzeyinde

İl genel meclisi üyeliği için var olan kadın aday sayısının, belediye başkanlığında da olduğu gibi yetersiz düzeyde kaldığı görülmektedir. İl genel meclisi üyelerinin belirlenmesi için oy kullanılan 10 ilçenin hepsinde en az 1 kadın adaya yer verilmiştir. Ancak 10 ilçedeki toplam 252 adayın yalnızca %10.71'i kadınlardan oluşmaktadır. %25'lik oran ile Merkez ilçe bu anlamda ilk sırayı almaktadır. %10'luk sınırı geçen Eceabat, Ezine ve Bayramiç ilçelerinde ise 3'er tane kadın aday mevcuttur.

Tablo 4: 30 Mart 2014 Yerel Seçimlerinde Çanakkale İlçelerinde İl Genel Meclis Üyeliği Sayıları: Kadın ve Erkek Adayların Dağılımı⁵⁶

İlçeler	İl Genel Meclis Üyesi Adayları 30 Mart 2014					Kazanan Kadın Aday Sayısı
	Kadın	Yüzde	Erkek	Yüzde	Toplam	
Merkez	9	25	27	75	36	0
Ayvacak	1	4.54	21	95.46	22	0
Bayramiç	3	13.63	19	86.37	22	0
Biga	2	5.13	37	94.87	39	0
Çan	2	8	23	92	25	0
Eceabat	3	16.66	15	83.34	18	0
Ezine	3	13.63	19	86.37	22	0
Gelibolu	2	8.69	21	91.31	23	0
Lapseki	1	4.16	23	95.84	24	0
Yenice	1	4.76	20	95.24	21	0

Kadın aday sayısındaki düşüklük, kadınların seçilmesinin önünde de bir engel oluşturmaktadır. Keza tablonun en sağında yer alan kazanan kadın aday sayısını gösteren bölümde tüm ilçeler için "0" yazmaktadır. Bunun anlamı 30 Mart 2014 seçimleri sonrası *Çanakkale İl Genel Meclisi'ne hiçbir kadın adayın üye olarak seçilemediğidir.*

Parti bazında İl Genel Meclisi kadın aday ve kazanan kadın aday sayılarına bakıldığında durum şu şekildedir; MHP, BBP ve HÖP hiç kadın aday göstermemiştir. AKP merkezde 3 kadın aday göstermiş, başarı elde edilememiştir. CHP merkezde 1, Eceabat'ta 1, Gelibolu'da 1 aday gösterse de kazanılamamıştır. DP merkezde 1 aday, ÖDP merkez ve tüm ilçelerde birer kadın aday, SP merkezde 1 kadın aday, HDP Bayramiç'te 1 kadın aday, BTP Bayramiç, Biga, Çan, Eceabat, Ezine ve Gelibolu'da birer kadın aday, DSP merkezde 2 aday göstermiş ancak belirtilen partilerin hiçbiri başarı sağlayamamıştır.⁵⁷

56 YSK, <http://www.ysk.gov.tr/ysk/docs/2014MahalliIdareler/2014KesinAdayListeleri/2014ilGenel-AdayListesi.pdf> (25.05.2014)

57 YSK, <http://www.ysk.gov.tr/ysk/docs/2014MahalliIdareler/2014KesinAdayListeleri/2014ilceBelediyeBsk-AdayListesi.pdf> (25.05.2014)

Belediye meclis üyeliği adaylığı ile bir karşılaştırma yapıldığında il genel meclis üyeliği adaylığında kadınların çok geride kaldıkları söylenebilir. Bu durumun nedeni olarak kent merkezlerinde yer alan il genel meclislerinin partilerce daha çok önemsendiği ve bu nedenle erkek adaylara daha fazla yer verildiği öne sürülebilir.

Sonuç

Türkiye nüfusunun yaklaşık yüzde ellisini oluşturan kadınların karar alma süreçlerine katılımı büyük önem taşımaktadır. Ancak kadınların ülkemizde nüfusun yarısını oluşturmalarına rağmen yerel siyasetteki yetersiz temsili, çözülmesi gereken bir sorundur. Kadınların yerel topluluk içindeki konumları, çevrelerinde karşılaştıkları sorunlar, hizmet öncelikleri, yerel gereksinimleri toplumsal cinsiyet açısından birçok özgünlükler taşımaktadır. Yerel düzeyde sunulan birçok hizmet ise kadınların deneyimlerini, ihtiyaçlarını göz önünde tutan politikalardan yoksundur.⁵⁸

Oluşturulan tablolardan çıkan sonuçlar üzerine bir değerlendirme yapıldığında, Çanakkale’de gerçekleştirilen 30 Mart 2014 Yerel yönetimler Seçimlerinde, kadının ilçe belediye başkanlığı, ilçe belediye meclis üyeliği ve il genel meclisi üyeliğine adaylık ve seçilme oranlarının erkeklere nazaran oldukça düşük olduğu görülmektedir. Oranlar dikkatle incelendiğinde, çeşitli platformlarda kadın kotası için kritik eşik olarak kabul edilen %30-40 seviyelerinin çok uzağında kaldığı açıktır.

Kadın aday yüzdelerinin yüksek olduğu bazı ilçelerde seçilememeleri ya da düşük oranlarda seçilmiş olmaları, kadın adayların kadın kotasını doldurmak adına seçilmesi zor görülen sıralardan yani alt sıralarda kendilerine yer bulduklarını göstermektedir. Ayrıca bir yörede düşük bir oy potansiyeline sahip olan partiler de, seçilme şansı zayıf olmasına rağmen kadın aday göstererek kadın aday sayılarını yukarıya çekmeye çalışmaktadırlar.

Kadınların adaylıklarına ve seçilmelerine yönelik olarak belirtilebilecek diğer bir nokta da ekonomik durumları ile ilgilidir. Yukarıda da belirtildiği gibi belediye başkanlığına ve ilçe belediye meclis üyeliğine aday olan kadınların yaklaşık yarısı mesleklerini ev hanımı olarak belirtmiştir. Bu durum kadınların ekonomik güçleri olmadan siyaset arenasında da başarılı olamayacakları yargısını bir kez daha hatırlatmaktadır. Kadınların temsilini arttırmak adına ekonomik anlamda toplumsal hayatta yer alan ve kent içinde tanınırlığı olan diğer kadınların da siyaset sahnesinde yer almaları olumlu bir durum yaratma açısından önemlidir.

Yapılan incelemede Çanakkale örneğinde kadın adayların belediye meclis üyeliklerine adaylık ve seçilme oranlarının belediye başkanlığına ve il genel meclisi üye-

58 Bilge Derdiyok, “Yerel Seçimlerde Kadın Adayların Görünmezliği Sorunu”, TÜRKSAM 5 Mart 2014, <http://www.turksam.org/tr/makale-detay/976-yerel-secimlerde-kadin-adaylarin-gorunmezligi-sorunu> (6.6.2014)

liklerine nazaran görece yüksek olduğu görülmektedir. Belediye başkanının il yönetiminde “tek adam” olarak görülmesi, partilerin bir rekabet havası içinde seçilme ihtimali yüksek adaylara önem vermeleri ve erkek adayların bu makama talip olma yüzdelerinin daha yüksek olması, kadınların geri plana itildiklerini göstermektedir. İl genel meclisi özelinde ise, bu kurumun üyeliklerinin ilçeler bazında 3-5 kişi arasında değişmesi, alt sıralardan aday gösterilen kadınların seçilme ihtimalini aza indirmektedir. Ayrıca valinin de bir unsur olarak il genel meclisi yapısı içinde söz sahibi olması bu kurumu daha devletçi bir yapıya büründürmektedir. Dolayısıyla partiler de bu kurumda çoğunluğa ele geçirmeye çalışmakta, daha fazla önem atfetmektedir.

Her üç adaylık türünde de merkez ilçedeki kadın aday sayılarının nispeten fazlalığı dikkat çekmektedir. Sayısal olarak üç düzeyde de ilk sırayı merkez ilçe almakta, yüzde olarak ta belediye başkanlığında 5, belediye meclis üyeliğinde 3 ve il genel meclis üyeliğinde ilk sırayı almaktadır. Bu durum siyasal partilerin kırsal alanlarda kadınlara daha az önem verdiği yargısını doğrulabilmektedir.

Genel bir değerlendirme yapıldığında Çanakkale ili örneğinde 30 Mart 2014 Yerel Seçimleri, kadınların aday gösterilmeleri ve seçilmeleri açısından olumlu bir tabloya işaret etmemektedir. Kadınların bilinçlendirilmesi, eğitim olanaklarının artırılması ve ekonomik özgürlüklerini kazanmaları bu tabloyu değiştirecek ana etmenleri oluşturmaktadır.

Siyasette kadın temsili konusundaki sınırlılık, cinsiyet hiyerarşilerinin diğer biçimleri ile ilişkidir. Dolayısıyla, temsil sorunu, toplumsal cinsiyet eşitsizliğinin sonuçlarından yalnızca birisidir. Temsil ve diğer toplumsal cinsiyet eşitsizliğine dayalı sorunların çözümü noktasında önerilen, “ Gender Mainstreaming” tarzı stratejilerin geliştirilmesidir. Bir başka deyişle, toplumsal cinsiyet odaklı yaklaşımların varlığı gereklidir. Bunun yanında, kadın kotası uygulanması, erkek egemen parti yapılarının değişmesi ve adaylar belirlenirken daha hakkaniyetli bir dağıtım yapılması gibi faktörler önemlidir. Ancak, kadın temsili yalnızca kadın aday sayılarındaki artışla ölçülemeyeceği gibi, kadın temsilineki artış da başlı başına kadın haklarının zaferi biçiminde yorumlanamaz. Gerçek bir kadın temsili, kadınların gerçek sorunlarına eğilen nitelikli bir temsildir. Bu bağlamda kadın aday sayılarındaki artış, tek başına kadın sorunlarının daha kolay çözüleceği noktasında yeterli bir karine de olamayacaktır.

KAYNAKÇA

- Alkan, Ayten, “Yerel Siyaset Kadınlar Neden Önemli?”, http://kasaum.ankara.edu.tr/files/2013/03/ayten-h.yerel_siyaset_kadınlar_icin_neden_onemli.pdf (6.6.2014)
- Altındal, Yonca, “Erkeksi Siyasetin ‘Erk’siz Dublörleri”, *Balıkesir Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, C.12, S. 21, 2009, ss.351-367
- Anbarlı Bozatay, Şeniz *Sosyoloji*, Beta Yay., Ankara 2011, s.129.
- Arıkboğa, Erbay, “Yerel Yönetimlerde Temsil ve Kadın Üyeler: Kadın Adayların Önündeki Görünmez Engeller”, *Türk İdare Dergisi*, Haziran –Eylül, S.463-464, 2009, ss.15-44.
- Başbakanlık Kadının Statüsü Genel Müdürlüğü, *Toplumsal Cinsiyet Eşitliği Ulusal Eylem Planı 2008-2013*, Ankara 2008.
- Biricikoğlu, Hale, “Yerel Yönetimlerde Kadın Temsilinin Yetersizliği: Sakarya İlinde Yapılan Bir Araştırma” *Sakarya İktisat Dergisi*, S.2, 2013, ss. 1-32
- Brooks, Deborah Jordan, “A Negativity Gap? Voter Gender, Attack Politics, and Participation in American Elections” *Politics & Gender*, 6 (2010), ss.319-341.
- Çağlar, Nedret, “Kadının Siyasal Yaşama Katılımı Ve Kota Uygulamaları” *Süleyman Demirel Üniversitesi Vizyoner Dergisi* Yıl: 2011, C.3, S.:4, ss.56-79
- Çağlar, Nedret, “Yerel Medyada Kadın Adaylar”, *Süleyman Demirel Üniversitesi Vizyoner Dergisi*, C.4, S.8, 2013, ss.14-38.
- Çakır, Özlem “Türkiye’de Kadının Çalışma Yaşamından Dışlanması”, *Erciyes Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, S.31, Temmuz –Aralık 2008, ss.25-47.
- Damlapınar, Zülfiyar, Balcı, Şükrü, “Seçmenin Zihnindeki Aday İmajını Belirleyen Etkenler: 28 Mart 2004 Yerel Seçimleri Alan Araştırması”, *Selcuk İletişim Dergisi*, C. 4, S. 1, 2005, ss. 58-79.
- Derdiyok, Bilge “Yerel Seçimlerde Kadın Adayların Görünmezliği Sorunu”, TÜRKSAM 5 Mart 2014, <http://www.turksam.org/tr/makale-detay/976-yerel-secimlerde-kadin-adaylarin-gorunmezligi-sorunu> (6.6.2014)
- Docekal, Herta Nagl, “Feminist Felsefenin Geleceği”, (çev. Şeyda Öztürk, *Feminizm Cogito*, S.58, 2009, s.210-220
- Erdoğan, Türkan “Toplumsal Sistemin Düzen Sağlayıcı Unsuru Olarak Cinsiyet Rolü Farklılaşması”, *Türkiye Sosyal Araştırmalar Dergisi*, Yıl: 12, S. 3, Aralık- 2008.
- Eser, Hamza Bahadır, Dinç, Mehmet, “Kadınların Siyasal Katılımını Artırmaya Yönelik Bir Yöntem Olarak Kota Uygulamaları”, *Yerel Siyaset Dergisi*, Yıl:2 S 19, 2007, ss. 13-17.
- Genç, Murat “Toplumsal Cinsiyete Duyarlı Bütçeleme ve Kamu Hizmetlerinde Etkinlik”, *Sayıştay Dergisi*, S.77, Nisan-Haziran 2010, s.33-61.
- Gender Mainstreaming Manual*, Stockholm Swedish Government Official Reports, 2007.
- Gökçimen, Semra, “Ülkemizde Kadınların Siyasal Hayata Katılım Mücadelesi”, *Yasama Dergisi*, S.10, 2008, ss. 5-59

- Gündüz, Ahmet, Tarihi Süreç İçerisinde Türk Toplumunda Kadın ve Devletlerinde Kadının Yeri ve Önemi, *International Journal Of Social Sciences*, Vol. 5 Issue 5 2012, ss. 129-148
- Haug, Magne “Do Campaigns Really Change Behaviors?”, *Nordicom Review*; Sep2004 Special Issue, Vol. 25 Issue 1/2, ss. 277-290.
- Heywood, Andrew *Siyaset*, (Bölüm çev. Zeynep Kopuzlu) 9.b., Adres Yay., Ankara 2013.
- Inglehart, Ronald Pippa Norris, “The Developmental Theory of the Gender Gap: Women’s and Men’s Voting Behavior in Global Perspective”, *International Political Science Review*, Vol 21, No. 4, 2000, s.441-463.
- Jalusic, Vilasta Milica G.Antic, *Women-Politics-Equal Opportunities* (çev.Olga Vuković), Mirnovni Institut, Metelkova 2001.
- Kaya, Eylem “Toplumsal Cinsiyet Tabakalaşması”, *Sosyoloji*, John J.Macionis, (çev. Vildan Akan), Nobel Yay., Ankara 2012, s.327-353.
- Kent Konseyi Yönetmeliği*, Resmi Gazete Tarihi: 08.10.2006 Resmi Gazete Sayısı: 26313
- Krook, Mona Lena Sarah Childs, “Women, Gender and Politics: An Introduction”, *Women, Gender and Politics: A Reader*, Ed. Mona Lena Krook, Sarah Childs, Oxford University Press, 2010, ss.1-14.
- Milletvekili Genel Seçimleri 1923 – 2011*, Türkiye İstatistik Kurumu, Yayın No: 3685, Ankara. www.tuik.gov.tr/IcerikGetir.do?istab_id=152(Erişim Tarihi:25.05.2014)
- Negiz, Nilüfer, Üçer Nilay, “Yerel Siyasette Secil(E)Meyen Kadın 2004-2009 Mart Seçimleri Düzleminde Analitik Bir İnceleme”, *Çağdaş Yerel Yönetimler*, C.21, S.2, Nisan 2012, ss.1-23.
- Negiz, Nilüfer (Aydın), “Türkiye’de Yerel Siyasette Kadının Konumu”, *Yerel Siyaset Sempozyumu Bildiri Kitabı*, 8 Aralık 2007, Okutan Yay., 1. Baskı, Ocak 2008.
- Ökten, Şevket “Toplumsal Cinsiyet ve İktidar: Güneydoğu Anadolu Bölgesi’nin Toplumsal Cinsiyet Düzeni”, *Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 2/8, Yaz 2009, ss. 302-311.
- Sallan Gül, Songül, 22 Temmuz Seçiminin Galibi Kim? Bıyıklı Kadınlar Mı Yoksa Eril Siyaset Mi?, *Toplum Ve Demokrasi* , C.1, S. 1, 2007, ss. 1–26
- Şahin, Funda, *Kadınların Siyasal Katılımları Çerçevesinde Kadın Meclislerinin Yerel Siyasetteki Etkinlikleri ve Üye Profilleri*, T.C. Başbakanlık Kadının Statüsü Genel Müdürlüğü, (Uzmanlık Tezi), Ankara 2011.
- Seçilmiş Göstergelerle Çanakkale 2012*, Türkiye İstatistik Kurumu, Yayın No: 4036, Ankara. <http://www.tuik.gov.tr/ilGostergeleri/iller/CANAKKALE.pdf> (20.05.2014)
- Türel, Nesrin, Çağlar, Nedret, “Yerel Yönetimde Kadın Temsili - Isparta İli Örneği”, *Süleyman Demirel Üniversitesi Vizyoner Dergisi*, C.2, S.1, 2010, ss.16-40.
- Yurdigül, Yusuf. “Yerel Siyasette Temsil Sorununu Aşma Stratejisi Olarak Kadın Siyasetçilerin Medyayı Kullanma Biçimleri (Erzurum Örneği)”, *Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, C.17, S.2, 2013, ss. 37-52.
- Zamfirache Irina “Women and politics – the glass ceiling”, *Journal of Comparative Research in Anthropology and Sociology*, Volume1, Number 1, Spring 2010, s.175-185.

Zanden, James W.Vander, *Sociology The Core*, McGraw-Hill, New York 1996.

Yüksek Seçim Kurulu,

<http://www.ysk.gov.tr/ysk/docs/2014MahalliIdareler/2014KesinAdayListeleri/2014ilceBelediyeBsk-AdayListesi.pdf> (25.05.2014)

Yüksek Seçim Kurulu

<http://www.ysk.gov.tr/ysk/docs/2014MahalliIdareler/2014KesinAdayListeleri/2014ilceBelediyeMeclis-AdayListesi.pdf> (25.05.2014)

Yüksek Seçim Kurulu

<http://www.ysk.gov.tr/ysk/docs/2014MahalliIdareler/2014KesinAdayListeleri/2014ilGenel-AdayListesi.pdf> (25.05.2014

<http://www.ombudsman.gov.tr/contents/files/18411--Kadınların-Siyasal-Haklarına-İliskin-Sozlesme.pdf> (6.6.2014)

Yüksek Seçim Kurulu- Mahalli İdareler Genel Seçimleri: Kesin Sonuç ve İstatistikler http://www.ysk.gov.tr/ysk/faces/HaberDetay?training_id=YSKPWCN1_4444004534&_afLoop=15493910691182069&_afWindowMode=0&_afWindowId=15z36tzu_1#%40%3F_afrWindowId%3D15z36tzu_1%26_afrLoop%3D15493910691182069%26training_id%3DYSKPWCN1_4444004534%26_afrWindowMode%3D0%26_adf.ctrl-state%3D15z36tzu_31 (04.06.2014)

Türkiye İstatistik Kurumu İlgücü İstatistikleri Veri Tabanı

http://rapor.tuik.gov.tr/reports/rwservlet?isgucudb2&ENVID=isgucudb2Env&report=iko_oran_web_tur_2000.RDF&desformat=html&p_tur=1&p_kod=2&p_c1=2&p_yas=15&p_yas1=999&p_x=kod_yasgr&p_x1=1&p_x2=2&p_x3=3&p_x4=4&p_x5=5&p_x6=6&p_x7=7&p_x8=8&p_x9=9&p_x10=10&p_x11=11&p_x12=12&p_x13=13&p_x14=14&p_YIL1E=2013 (Erişim tarihi 21.04.2014)

http://www.burasicanakkale.com/bcg_sitetools/shemmes/shm_politika.htm (6.6.2014)